

Selvitys arviointikertomukseen 2015

3 Taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi, s. 5-8

Vuoden 2015 tilinpäätöksen osoittama tulos on 1,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen merkittävästä, noin 7 milj. euron kiinteistöjen myyntivoitoista johtuen. Kaupungin tulos on viisi vuotta peräkkäin ollut alijäämäinen kun tuloslaskelman osoittama tulos oikaistaan tilapäisillä tuloerillä. Tällä tavalla laskettu normaalin toiminnan alijäämä on viideltä vuodelta yhteenlaskettuna lähes 13 miljoonaa euroa.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tämä osoittaa, että toimintamenot eivät ole tasapainossa verotulojen ja toimintatulojen kanssa. Tämä on huolestuttava kehitys, joka ei voi jatkua ja edellyttää sopeutustoimenpiteitä.

Selvitys:

Toimintamenojen ja verotulojen sekä muiden toimintatulojen kuin myyntivoittojen tasapainoon on otettu kantaa vuoden 2016 aikana. Kaupunginvaltuusto on 25.4.2016 hyväksynyt tasapainottamisohjelman, jossa edellytetään tiettyjä raja-arvoja toimintakatteen osalta seuraaville vuosille. Toimintakatetta tarkastellaan tässä yhteydessä ilman kertaluontoisia eriä kuten maanmyyntivoittoja. Mikäli kaupunginhallituksen talousarvioesityksessä kaupunginvaltuustolle ei ole kyetty saavuttamaan tasapainottamisohjelmassa mainittuja raja-arvoja, sitoutuu kaupunginhallitus esittämään erotuksen suuruisen korotuksen kunnallis- ja/tai kiinteistöveroihin.

Tasapainottamisohjelmaa edelsi toimialakohtainen resurssitarkastelu jota käsiteltiin kaupungin johtoryhmässä. Tämän jälkeen pidettiin valtuuston TA -seminaari missä talouden tilanne ja tasapainottamisohjelma esiteltiin. Sitten tasapainottamisohjelma hyväksyttiin ensin kaupunginhallituksessa ja sen jälkeen kaupunginvaltuustossa.

Liitteessä 2 on esitetty kuvina taloudellisten tunnuslukujen kehitys kuten verotulot ja valtionosuudet 2011 - 2015, käyttötalouden valtionosuudet euroa/asukas 2011 - 2015, käyttötalouden toimintakulut 2006 - 2015, yleishallinnon nettokustannukset, euroa / asukas 2003 - 2014, toimintakulujen jakauma vuosilta 2011 - 2015, opetus- ja kulttuuritoimen nettokustannukset, euroa / asukas 2003 - 2014, yhdyskuntatoimen nettokustannukset euroa/asukas 2003 - 2014 sekä omavaraisuusprosentti 2003 - 2014.

Tarkastuslautakunta haluaa edelleen kiinnittää huomiota, että palvelutason säilyttäminen nykyisellä tasolla asettaa paineita verotulojen kasvattamiselle ja/tai palvelurakenteiden muutoksille sekä palveluiden taloudellisuuden ja vaikuttavuuden edelleen kehittämiseksi.

Selvitys:

Tasapainottamisohjelman myötä on jouduttu miettimään palvelutasoa. Jo resurssitarkastelussa tämä tuli esille ja viimeistään sopeuttaessa toimintaa vuoden 2017 talousarviokehukseen tähän on jouduttu ottamaan kantaa. Palvelutason määrittäminen ja/tai toiminnan tehostaminen sekä

rakenteelliset muutokset ovat olleet ne keinot joilla on päästy säästötoimenpiteisiin vuoden 2017 talousarvioehdotuksessa.

Tasapainottamisohjelmassa verotulojen kasvattaminen on toinen ratkaisu, mikäli muita keinoja ei ole tai on mutta ei haluta ottaa käyttöön.

5.1 Yleishallinto, s. 9

”Vuosina 2014 ja 2015 tehtyjä valtuustoaloitteita jäi käsittelemättä ja siirtyi vuodelle 2016 yhteensä 10 kpl.

Tarkastuslautakunta kehottaa kiinnittämään huomiota valtuustoaloitteiden nopeampaan käsittelyyn.”

Selvitys:

Kuntalaissa (410/2015) edellytetään, että valtuutetun aloitteen käsittelystä otetaan tarpeelliset määräykset hallintosääntöön (365/1995 valtuuston työjärjestykseen). Sen sijaan valtuutetun tai muun luottamushenkilön aloiteoikeudesta ei säädetä kuntalaissa. Valtuuston työjärjestyksen 6 §:n mukaan ”Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen on valtuustoryhmällä ja valtuutetulla oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kaupungin toimintaa ja hallintoa koskevista asioista. Aloite annetaan puheenjohtajalle.

Aloitetta ei oteta heti käsiteltäväksi, vaan se lähetetään kaupunginhallituksen valmisteltavaksi. Valtuusto voi erikseen päättää, että aloitteesta käydään lähetekeskustelu siitä, miten asia on valmisteltava.

Kaupunginhallituksen on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo niistä valtuustoaloitteista, joita valtuusto ei edellisen vuoden loppuun mennessä ole lopullisesti käsitellyt. Samalla on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin niiden johdosta on ryhdytty. Valtuusto voi todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun.”

Perustuslaissa säädettyihin hyvän hallinnon takeisiin kuuluu vaatimus asian viivytyksettömästä käsittelystä viranomaisessa. Hyvään hallintoon kuuluu, että vireille tulevat asiat käsitellään ilman aiheetonta viivytystä. Hallintolain 23 a §:n mukaan viranomaisen on määriteltävä toimialansa keskeisissä asiaryhmissä odotettavissa oleva käsittelyaika sellaisille hallintopäätöksellä ratkaistaville asioille, jotka voivat tulla vireille vain asianosaisen aloitteesta. Valtuustoaloitteiden käsittelyaikojen pituudesta lainsäädännössä ei ole nimenomaisia säännöksiä. Eikä aloitteiden käsittelyyn ole katsottu aiheelliseksi soveltaa erilaista valmistelukäytäntöä kuin kunkin toimialan muiden asioiden valmistelussa. Valmistelumenettely kaupungin hallinnossa on valtuustoaloitteiden kohdalla pääpiirteissään seuraava: Aloite toimitetaan valmisteltavaksi ja käsiteltäväksi sille toimialalle, jonka toimialan piiriin aloitteessa esitetty asia kuuluu. Valmistelussa noudatetaan tavanomaista valmistelukäytäntöä, eli selostetaan aloitteen sisältöä, asiaa taustoitetaan, kerrotaan mitä suunnitelmia ja päätöksiä aloitteessa esitetystä toiminnasta tai asiasta on olemassa ja soveltuvin osin mitkä ovat toiminnan kustannus- ja mahdolliset muut vaikutukset. Mahdollisuuksien mukaan esitetään vertailuja muihin kuntiin jne. Edelleen kuvataan miten em. toimintaan tai asiaan on mahdollisesti jo varauduttu talousarviossa tai -suunnitelmassa ja, miten asia mahdollisesti liittyy kaupungin kehittämisstrategiaan. Selostuksen jälkeen esitetään mihin toimenpiteisiin aloitteen

suhteen mahdollisesti ryhdytään, eli miten esim. lautakunta suhtautuu aloitteeseen. Lautakuntakäsittelyn jälkeen aloite saatetaan kaupunginhallituksen kautta valtuuston käsiteltäväksi. Yleishallinnon toimialaan kuuluvien asioiden käsittely etenee valmistelusta suoraan kaupunginhallitukselle.

Käytännössä käsittelyajat vaihtelevat tapauskohtaisesti asian luonteen ja kulloinkin vallitsevan työtilanteenkin mukaan. Yleishallinnon valmistelijoiden yleiskäsitys on kuitenkin, että aloitteet Kauniaisissa on pääsääntöisesti valmisteltu ilman aiheetonta viivytystä. Luonnollisesti käsittelyaika voi vaihdella toisaalta aloitteen laajuudesta riippuen, mutta myös luottamuselinten palautuksista ja lisäselvitystarpeista johtuen. Luonnollisesti kohtuuttoman pitkiä valmistelu- ja käsittelyaikoja tulee aina pyrkiä välttämään. Samoin tulee pyrkiä välttämään sitä, että asia käsittelyn viivästyessä kokonaan menettää merkityksensä.

Vuonna 2014 on jätetty 13 valtuustoaloitetta, vuonna 2015 12 kpl ja v. 2016 toistaiseksi 6 kpl. Aloitteiden keskimääräinen käsittelyaika vaihtelee (8 kpl 1-4 kk, 11 kpl 5-8 kk ja 5 kpl alle 9-12 kk), kolmen aloitteen kohdalla käsittelyaika on yli vuoden. Tarkastuslautakunta toteaa, että 13.10.2014 jätetyt kaksi valtuustoaloitetta ja 8 kpl vuonna 2015 tehtyä valtuustoaloitetta jäi loppuun käsittelemättä ja siirtyi vuodelle 2016. Vuodelta 2014 loppuun käsittelemättä olevien kahden aloitteen kohdalla valtuusto on käsitellyt annettuja vastineita, ja esittänyt niille jatkovalmistelua. Vuonna 2015 aikavälillä 27.4. - 14.12.2015 jätetyistä aloitteista yhtä lukuun ottamatta kaikki aloitteet käsiteltiin loppuun 13.6.2016 mennessä. Loppuun käsittelemättä jäänyt aloite on kahdesti jätetty pöydälle kaupunginhallituksessa. Tarkastuslautakunnan mainitsemista vuosina 2014 – 2015 jätetyistä aloitteista kolmen valmistelu on siis edelleen kesken. Todettakoon tässä vielä, että valtuustoaloitteet ovat nähtävillä kaupungin kotisivuilla kahden vuoden ajan siitä kun ne on todettu loppuun käsitellyiksi.

”Poikkihallinnollinen työ on edennyt esimerkiksi koskien työttömien tilannetta sekä suurissa investointiprojekteissa.

Tarkastuslautakunta pyytää tekemänsä arvioinnin perusteella edelleen kiinnittämään erityistä huomiota toimialojen välisen yhteistyön lisäämiseen.

Selvitys:

Toimialojen välinen yhteistyö on tärkeä ja on pyritty asian niin vaatiessa muodostamaan yli toimialarajojen meneviä tapaamisia ja työryhmiä. Ohjeita ja toimintatapoja on lisäksi pyritty selkeyttämään, jottei toimialojen väliin synny yhteistyötä hankaloittavia kohtia.

”Kaupunginvaltuusto hyväksyi Kauniaisten kaksikielisyysohjelman 27.4.2015. Siinä panostetaan kaupungin strategian mukaisesti elävään kaksikieliseen kuntaan. Kaksikielisyys pitää taata molempien kielten, suomen ja ruotsin suhteen siten, että kaupunkilainen saa palvelut omalla äidinkielellään. Maahanmuuttajien kielten integroimisstrategista tilannetta on syytä erityisesti tarkastella. Kauniaisten asemaa pääkaupunkiseudun suhteellisesti kaksikielisimpänä kuntana kannattaa vaalia ja pitää siitä kiinni.

Tarkastuslautakunta pyytää tekemänsä arvioinnin perusteella kiinnittämään huomiota kaksikielisyysohjelman toteuttamiseen ja sen seurantaan.”

Selvitys:

”Elävä kaksikielisyys” sisällytettiin kaupungin yhdeksi viidestä arvosta keväällä 2009 edellisen valtuustokauden alussa. Tätä ennen kaupungissa on pitkään ja määrätietoisesti tehty työtä palvelujen kielellisten vaatimusten toteutumiseksi.

Kaupunginvaltuusto päätti vuonna 2013, että elävä kaksikielisyys on yksi kaupungin strategisista painopistealueista valtuustokaudella 2013-2016 ja vahvasti kaksi konkreettista tavoitetta. Toinen koski kaksikielisyysohjelman laatimista kaupungin toiminnalle kokonaisuutena. Toisen tavoitteen mukaan sivistystoimen tuli kehittää uusia menetelmiä ja malleja varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa sekä selvittää paikallisten yhdistysten ja muiden toimijoiden mahdollisuuksia edistää kaksikielisyyttä vapaa-aikatoiminnassa.

Em. tavoitteiden mukaisesti valtuusto hyväksyi huhtikuussa 2015 tarkastuslautakunnan mainitseman *Kauniaisten kaksikielisyysohjelman 2015-2017* ja vuoden 2016 ensimmäisessä kokouksessaan *Sivistystoimen kaksikielisyysohjelman vuosille 2015-2017 Elävä kaksikielisyys – Levande tvåspråkighet*. Sivistystoimen kaksikielisyysohjelma yksilöi ne tavoitteet, joita kaupungissa on asetettu kaksikielisyydelle sivistystoimen osalta.

Kaupungin kaksikielisyysohjelman toteuttamiseen sisältyvistä toimenpiteistä voidaan todeta muun muassa, että

- toimialat, sikäli kun tekevät asiakas- tai palveluiden käyttäjäkyselyjä, sisällyttävät kielellisen arvioinnin aina näihin,
- henkilöstöllä on mahdollisuus Tandem-opiskeluun ja muuhun työn edellyttämään kielikoulutukseen,
- henkilökunnalle järjestetään kansalaisopistossa vuosittain ruotsin kielen koulutusta ja toimialoja kannustetaan henkilöstöhallinnon tukemana järjestämään myös ”räätälöityjä” kielikursseja,
- strategisten asiakirjojen kääntäminen käynnistetään hyvissä ajoin, harvoin enää syntyy tilanne ettei painoarvoltaan strateginen asiakirja olisi käytössä samanaikaisesti molemmilla kielillä,
- kaupungin lomakkeet, ilmoitukset ja tiedotteet sekä kaupungin nimissä asetetut kyltit ovat poikkeuksetta kahdella kielellä,
- toimialojen kielivastaavat on nimetty.

Kielipalveluiden kartoittaminen, niiden arviointi ja säännöllinen seuranta antaa tietoa kaupungin palvelujen kaksikielisyyden tasosta ja asukkaiden kokemuksista palveluiden käyttäjinä.

Kaksikielisyysohjelman mukaisesti seuranta pyritään toteuttamaan ohjelman mukaisesti:

- kunnan kaksikielisyyden toteutumista arvioidaan säännöllisesti osallistumalla kansalliseen kielibarometriin,
- uudistushankkeiden valmisteluun kytketään kielellisten vaikutuksen arviointi,

- tarkastuslautakunta on sisällyttänyt kieliseurannan arviointikertomukseensa,
- kaupungin palvelujen kielellinen arviointi on sisällytetty kaupungin palvelutekijöitä ja asukkaiden tyytyväisyyttä mittaavaan marraskuussa 2016 tehtävään laajaan asukastutkimukseen,
- em. kyselyn tuloksia palvelujen kielellisestä toteutumisesta hyödynnetään valtuustokaudelta laadittavassa seurantaraportissa.

Todettakoon vielä tähän liittyen, että syyskuussa 2016 julkaistun kielibarometrin mukaan kieli-ilmapiiirin koettiin edelleen parantuneen Kauniaisissa aikaisempiin vuosina 2008 ja 2012 tehtyihin kyselyihin verrattuna, kun se lähes kaikissa muissa kunnissa, joissa ruotsin kieli muodostaa vähemmistökielen, oli heikentynyt. Kyselyllä selvitettiin erityisesti kielellisten oikeuksien toteutumista ja kansalaisten näkökulmaa palvelujen käyttäjänä. Tulokset kuvastavat sitä miten paikalliseen kielivähemmistöön kuuluvat kuntalaiset kokevat kotikuntansa kielipalveluiden toteutuvan. Tulosten perusteella uskaltanee tulkita, että kaupungin määrätietoiset kaksikielisyyden eteen tehtävät toimenpiteet koetaan hedelmällisinä ja myönteisinä.

Kaksikielisyysohjelman mukaisesti toimialojen kielivastaavista nimetyn kieliverkoston tehtävänä on seurata ohjelman toteutumista. Kaksikielisyysohjelmaa on käsitelty toimialojen johtoryhmissä ja tulosalueilla on panostettu siihen, että viestintä tapahtuu molemmilla kielellä, myös tulosaluepäälliköt ovat käsitelleet ohjelmaa omissa johtoryhmissään. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että ohjelman toimenpiteet on otettu suhteellisen hyvin huomioon kaupungin toiminnassa. Kieliverkostossa on myös käyty keskustelua siitä miten sosiaali- ja terveydenhuollon siirtymisessä maakuntahallintoon voidaan varmistua alueen kielellisen palvelutason säilymisestä. Vanhuspalvelujen uudelleenjärjestelyssä ja erityisesti Tammikummun siirtymisessä Espoon sairaalaan kysymys kielellisten palveluiden toteutumisesta on erityisen ajankohtainen.

Kaksikielisyysohjelman käsittelyn yhteydessä luvattua luottamushenkilöille järjestettävää keskustelua toiminnallisen ja elävän kaksikielisyyden merkityksestä itse kullekin, elävän kaksikielisen yhteiskunnan ylläpitämisestä ja kunnan kaksikielisyyden kehittämisestä ei ole toistaiseksi ollut mahdollisuutta toteuttaa. Ehkä tilaisuus tähän tarjoutuu edellä mainitun kielibarometrin lopullisen tutkimusraportin, jossa tarkemmin analysoidaan ja vertaillaan kielibarometriä tuloksia vuodesta 2004, valmistuttua vuoden lopussa.